

LBRIS

We know
books

BOGDAN RUSU

**FILOSOFUL
MITITELU CEZAR**

Alexandria
Publishing House

Cuprins

Un om și mai multe portrete	9
În loc de <i>Bildungsroman</i>	39
Un „vagabond” filosof	67
Cezarizarea	135
Conversații în călător	167
Despre libertate și responsabilitate	207
Vagabondul și cezariștii	257
Cezarism și marxism	297
Apoteoza	369
Prăbușirea	447
Metoda a doua	471
Epilog	509
Anexe	521
A. Mărturii	521
B. Catehismul cezariștii/cezarian	587
C. Scrisori	601

Un om și mai multe portrete

În numărul de luni, 19 iulie 1999, al cotidianului *România liberă*, cititorul putea găsi, la rubrica de necrologuri, următorul ferpar: „A părăsit, pentru totdeauna, această lume un remarcabil cunoscător al temeiurilor ei: CEZAR MITITELU, diplomat în filosofie al Universității din București. Serviciul funerar s-a desfășurat joi, 15 iulie, la Bârlad. Să-i fie țărâna ușoară!” Pierdut printre zecile de anunțuri similare, acesta n-ar fi putut atrage atenția decât celor care au fost studenți la filosofie în București, în anii '60 – '80 ai secolului trecut. Dintre aceștia, o parte l-au putut prinde în facultate pe Mititelu, pe timpul lungii sale studenții (1966 – 1973), alții l-au cunoscut, în a doua parte a anilor '70, prin căminele studențești, iar cea mai mare parte n-au cunoscut decât legenda lui. O legendă care, tenace în vremea „Epocii de aur”, s-a stins și a dispărut în a doua jumătate a anilor '90, când autorul acestor rânduri devenise, la rândul său, student al Facultății de Filosofie.

Într-adevăr, nimeni din Facultatea de Filosofie nu putea să nu fi auzit de Cezar, sau Cezărică, în acei ani „ai făuririi socialismului multilateral dezvoltat”. Așa cum își amintește profesorul Vasile Morar, „Cezar era un nume în sensul clar, lipsit de orice echivoc, al acestui termen, adică numele său [...] era știut de orice student, profesor sau chiar funcționar al Facultății de Filosofie”¹. Profesorul Nicolae Iuga, care a absolvit facultatea în 1978, confirmă că și la sfârșitul anilor '70 Mititelu „era bine cunoscut de către profesorii Facultății și era intrat deja în folclorul universitar și în legendele locului”². La fel au stat lucrurile și în anii '80, deși pe atunci Mititelu era văzut mult mai rar prin căminele studențești și, în general, prin locurile frecventate de studenți.

Dar de ce era Mititelu așa de cunoscut? Curiosul care ar încerca să descopere temeiurile renumelui său și-ar da seama repede că el se leagă de unele episoade din biografia lui, că aceste episoade sunt tot ce se cunoaște din biografia respectivă și că, departe de a se unifica spontan într-un destin coerent, aceste frânturi de viață sunt revendicate de mai multe personaje. În mai 1978 publicul larg putea afla pentru prima oară, de la microfonul postului de radio Europa Liberă, de existența unui filosof român, Cezar Mititelu, internat samavolnic la secția de psihiatrie a spitalului unui penitenciar bucu-

1. V. Morar, „Cezar Mititelu”, 2017, inedit (în Anexa A[1]).

2. N. Iuga, *Securitatea, Cezarul și sfoara de câlți a lui Elie Wiesel*, Cluj-Napoca: Limes, 2012, p. 14.

reștean pentru că a refuzat să muncească. Virgil Ierunca a citit atunci o scrisoare, dictată de scriitorul Alexandru Monciu-Sudinschi prin telefon, pe data de 17 mai, unei cunoștințe din Suedia. De două zile scriitorul declarase greva foamei pe termen nelimitat, până la eliberarea lui Mititelu. Cititorul din România n-a putut să aibă scrisoarea în fața ochilor decât în 1995, când a fost republicată în cartea lui Virgil Ierunca, *Semnul mirării*. Ea este actul de naștere al unui personaj intelectual și moral, „filosoful Mititelu Cezar”. Plecând de la această scrisoare, printr-un mecanism de tip telefonul fără fir, combinat cu bulgărele de zăpadă, a apărut în paginile ziarului francez *Libération* un alt personaj, „Diogenele român”. Tot din această scrisoare a evoluat, în fișele organizației Amnesty International și în documentele Congresului american un fel de „human and civil rights activist”. Mai apoi, probabil din aceste ultime surse, s-a încheiat, în paginile comunistologilor, „opozantul”, „disidentul”. Recent, a văzut lumina proiectoarelor și un „rebel non-conformist”, un „om care a vrut să fie liber”, personaj de film (documentar), născut mai ales din amintirile unora dintre cei care l-au cunoscut pe Mititelu în anii '70 ai secolului trecut. Toate aceste portrete sunt intenționate ca replici care, în același timp, dezminț un portret de referință și restabilesc personajul în adevărul lui. Portretul de referință este cel care dădea substanță, în dosarele sistemului judiciar românesc, cu noțiunile Codului Penal, personajului „Parazitul”, iar autorul lui era Securitatea.

Acest prim personaj a luat naștere în mințile lucrătorilor de la Securitate și urmele existenței lui se găsesc în documentele adunate în dosarul de urmărire informativă (D.U.I.) „Parazitul”. El reprezintă proiecția lui Mititelu în sistemul lor de reprezentări. Nu trebuie însă postulată vreo cezură, vreun hiat de netrecut între viziunea Securității și cea a oamenilor de rând sau măcar a unei părți, deloc neînsemnate, a acestora. Într-o țară în care un număr incalculabil de cetățeni colaborau, într-o formă sau alta, cu Securitatea și îi împărtășeau valorile (mai ales „patriotismul”) nu trebuie să surprindă continuitatea efectivă de percepție dintre oamenii obișnuți și agenții poliției politice. În definitiv, dosarele erau umplute nu (doar) cu declarații obținute sub presiune, ci și cu enorm de multe delațiuni voluntare și „însuflețite de cele mai nobile idealuri” ale cetățenilor care nu puteau suferi ca cineva să fie altfel decât ei și să le pună sub semnul întrebării certitudinile existențiale și standardele morale. Punctul de vedere al Securității nu este, așadar, decât punctul de vedere al majorității cetățenilor R.S.R., opinia comună, *doxa*, formulată în limbajul de lemn al ideologiei oficiale.

Cunoscut de Miliție și Securitate din 1976, Mititelu a avut din 1977 diagnostic de „element parazitar”¹.

1. Notă din 23.06.77, D.U.I. nr. 236746, cotă C.N.S.A.S. I 201151, 2 vol., de aici înainte „Parazitul”, vol. I, f. 34.

În 1978 profilul acestui „element parazitar” s-a precizat, prin prisma legilor care permiteau reprimarea lui, ca „vagabond”. Până în 1979 se va avea în vedere condamnarea lui ca vagabond în baza articolului 327 C.P.; ulterior, „vagabondul” s-a transformat în „parazit”, urmărindu-se, mai întâi, condamnarea lui cu legea 27/1976 privind încadrarea într-o muncă utilă a persoanelor apte de muncă și, mai apoi, cu decretul 153/1970 pentru stabilirea unor contravenții privind regulile de conviețuire socială, ordinea și liniștea publică. Miliția, Securitatea și unii membri ai anturajului lui Mititelu nu sunt singurii artizani ai acestui personaj; Mititelu însuși și-a adus deliberat concursul la apariția lui, declarând olograf sfidător, la avertizarea lui din iunie 1977, că, de la terminarea studiilor, în iulie 1973, și până la data avertizării vagabondase (cuvântul îi aparține și e scris cu majuscule). Vorbea des despre sine ca despre un vagabond și cerșetor.

Într-un document de la sfârșitul lui 1978¹, activitatea lui Mititelu se găsește descrisă cu o stranie exactitate, frizând adevărul:

În preocuparea organelor de securitate se află numitul MITITELU CEZAR, născut la 24 martie 1945, absolvent al Facultății de Filosofie, fără ocupație, semnalat că prin interpretarea în mod propriu și tendențios a unor teze filosofice, încearcă să propage neîncredere în politica partidului și statului nostru și să lanseze ideea neparticipării omului la activități

1. Notă din 29.12.78, „Parazitul” I, f. 180 sq.

urile. Totodată, este preocupat să formeze un anturaj prin membrii căruia să difuzeze ideile sus-menționate într-un cerc cât mai larg de persoane.

De regulă nu-și îndreaptă atenția spre elementul muncitoresc, ci spre mediul intelectual – absolvenți sau foști studenți ai facultăților de filosofie și istorie – cu precădere, pe cei cu pregătire superficială, fără discernământ politic, nemulțumiți ori nerealizați profesional, îndeosebi cu antecedente neuropsihice, sensibili la „idealurile” pentru care el pledează.

În esență el încearcă să acrediteze idei conform cărora în lumea de astăzi nu ar exista criterii și activitate creatoare autentică, oamenii nu s-ar realiza ca oameni și în consecință, singura soluție ar fi să nu faci nimic pentru a nu mări prin aceasta „dezordinea existentă”.

Pentru a masca nocivitatea concepțiilor sale, MITITELU CEZAR pretinde că ar urmări schimbarea omului obișnuit și eliberarea lui de preocupările de natură materială pentru a putea duce o „viață de apostolat”. Spre a „convinge prin exemplul personal”, sus-numitul a adoptat un mod de existență adecvat ideilor sale. A refuzat să se încadreze în muncă și a renunțat la elemente cotidiene de civilizație și confort personal, adoptând o viață de nomad și cerșetor.

În ceea ce privește modul de acțiune al lui se remarcă faptul că, deși nu are un punct de vedere bine definit, încearcă să lase impresia unui om „elevat” și „cunoscător” al problemelor filosofice actuale. La aceasta se adaugă și faptul că dovedește mare abi-

litate în a ocoli problemele ce necesită răspunsuri concrete și argumentate științifice, precum și interlocutorii cu pregătire și cunoștințe solide în domeniul filosofiei.

Perseverența cu care își susține afirmațiile, reluând până la obsesie așa-zisele argumente, vocabularul pompos, precum și tonul violent, care nu permite contraziceri, conduc la dezorientarea interlocutorilor, care mai mult sau mai puțin lipsiți de cunoștințe și pregătire, se lasă impresionați și convinși. Caracteristic este și faptul că, de regulă, nu instigă direct, ci lasă impresia că persoana vizată, convingându-se treptat de „justețea argumentelor” a trecut, din „proprie inițiativă” la fapte pe care le consideră necesare, prin „noua viziune”.

În acest mod, MITITELU CEZAR a reușit să atragă la concepțiile sale 11 persoane, dintre care 4 au și încetat să mai lucreze, MITITELU CEZAR făcându-și un „merit” din această situație.

După această descriere a activității lui Mititelu și după relevarea caracterului ei nociv, colonelul Gheorghe Dănescu trece la caracterizarea persoanei:

Analizând modul de manifestare și activitatea ostilă desfășurată de MITITELU CEZAR se desprinde concluzia că acesta este un element ratat, conștient de inutilitatea sa și faptul că se află la periferia societății, dar care, din cinism și spirit de frondă – ca trăsături de caracter – încearcă să sădească în conștiința unor elemente instabile și fără discernământ, neîncredere în politica partidului și statului, în rea-

litatea social-politică și economică din țara noastră, să le impună propria sa concepție și mod de viață.

În ochii Securității, Mititelu era, astfel, un deklasat, vagabond și parazit social. Fără domiciliu stabil, capabil de muncă utilă, însă refuzând să muncească. Punctul de interes este explicația refuzului de a munci. De fapt, toate portretele au menirea de a realiza același lucru, adică de a explica refuzul muncii salariate, iar unele și de a-l justifica. Este evident că, pentru lucrătorii Securității, refuzul muncii nu are nicio justificare, adică nu poate fi dedus din niciun principiu moral sau juridic. În schimb, el se explică, sociologic-psihologic, prin ratare profesională, marginalitate socială, cinism și spirit de frondă. Pentru a nu fi singur, la periferia societății, unde l-ar fi aruncat lipsa de calități și de realizări, Mititelu i-ar fi manipulat și pe alții să i se alăture, inoculându-le iluzia că fac ceva mare. Activitatea lui era, așadar, expresia unui caracter vicios, de pervers manipulator.

Toate celelalte portrete încearcă să combată acest punct de vedere, oferind, în primul rând, explicații alternative ale refuzului de a munci și punând în valoare virtuțile caracterului lui Mititelu.

„Filosoful” eudemonist

În scrisoarea care l-a făcut cunoscut lumii întregi pe Cezar Mititelu, Monciu schițează un portret al acestuia care îl înscrie în tradiția filosofilor antici¹. Acestui text trebuie să i se alăture și un document aflat în Dosarul de urmărire informativă al lui Monciu (DUI „Manu”), în care sursa „Procopiu” relatează cele spuse de scriitor, în privat, despre Mititelu. Cele două texte încheagă portretul unui *filosof* neacademic care a redescoperit filosofia ca mod de viață, precum vechii greci.

Încă de pe atunci [din anii facultății, n.m.], dl. Mititelu se remarcă prin maturitatea sa de gândire, prin neobișnuita capacitate de muncă; prin profunzimea cunoștințelor sale, dar mai ales prin caracterul său cinstit și intransigent. El hotărâse încă din primii ani de facultate să nu presteze muncă salariată, indiferent de ceea ce i se putea întâmpla.

Din 1973, de când a absolvit facultatea și până-n prezent, el a reușit să supraviețuiască fără a-și încălca hotărârea și fără a apela cumva la ajutorul cuiva. Prestigiul intelectual și moral de care se bucura făcea ca oameni din cele mai diferite categorii sociale să-l consulte, să-i ceară sfatul și ajutorul. I se solicita consultății de specialitate în elaborarea unor lucrări cu caracter filozofic sau literar. Indiferent de serviciile aduse, nu accepta nicio remunerație bănească.

1. Mititelu era comparat cu filosofii antici încă din studenție (cf. Morar, *ibidem*).

Primea însă, numai de la prietenii, cărți, pâine, haine uzate, țigări. Singurele bunuri de care a dispus au fost hainele de pe el, o pătură și o sacoșă – și el nu se simțea nedreptățit, nu acuza pe nimeni de soarta sa și se raporta la regimul politic din România cu aceeași obiectivitate științifică cu care un meteorolog ar studia clima unei regiuni.

A fost arestat pentru prima oară în vara anului 1977 în legătură cu faptul că era frecventat de studenții Facultății de Filozofie, ceea ce a alertat atât conducerea facultății cât și Securitatea. A fost interogat în mod brutal – palmuit¹ – și pentru că nu i se putea găsi un cap de acuzație plauzibil – a fost dus sub escortă în orașul Bârlad pentru a fi angajat în muncă.

Cu sinceritatea sa obișnuită, el a declarat anchetatorilor că nu concepe să muncească din frică și că singura formă de muncă pe care ar putea-o accepta în conștiința sa este munca prestată sub stare de arest permanent².

Sărăcia, integritatea, autarhia, ataraxia sunt tușele care încheagă un personaj din speța eudemoniștilor antici. Specificul eudemonismului rezultă mai clar din delatarea lui „Procopiu”. În fața lui „Procopiu”, Monciu continuă construcția personajului filosofului eudemonist, începută în textul care, la ora întâlnirii cu „Procopiu”, era în drum spre studiourile postului Eu-

1. A primit, într-adevăr, o palmă de la un polițist pe care l-a ironizat.

2. V. Ierunca, *Semnul mirării*, București: Humanitas, 1995, p. 245.

ropa Liberă.

A revenit cu mai multă exactitate asupra personalității filosofului C. Mititelu. Reieșea că acest om, având vocația simplității și vocația libertății, sintetiza în mod genial situațiile de viață iar modul de a pune problema și modul de a se comporta îi confereau o anumită aură, o adevărată strălucire ce te îndemna să-ți revizuiești sistemul de gândire și comportamentul. Citez : Văzându-l și ascultându-l, era imposibil să nu încerci „un sentiment de jenă, socotindu-te un om mărunț, meschin, un om fără acces la înalta dimensiune umană”. [...] Prin extraordinara capacitate a filosofului de a renunța „la cele lumești” – de exemplu dacă îi ofereai 10 lei îți înapoia 5 pentru că suma de 10 lei era o adevărată amenințare a liniștii lui lăuntrice¹ – reușea să evite mizeriile vieții și deci să scape de balastul care îl împiedica pe om să atingă cele mai înalte forme în cunoaștere și îl îndepărtează de adevăratele satisfacții estetice. Astfel, filosoful refuza să desfășoare o muncă oarecare pentru că ea conține prea multă iresponsabilitate și renunțare deci la înaltele valori morale. [...] Eliberat deci de acele activități pe care omul le desfășoară în detrimentul adevăratei sale condiții filosoful oferea – și oferă – o formulă de viață și de gândire pe care doar oamenii cu adevărat puternici o pot adopta².

1. Un contra-adevăr.

2. DUI nr. 205716, cotă C.N.S.A.S. I 210150, 2 vol, de aici înainte „Manu” (reprodus în B. Rusu, „Cezarismul” lui Monciu Sudinski”, *România literară*, nr. 30-31/2016).